

אמונת חיים

גליון שבועי לתורה וחסידות שע"י מוסדות קראלי בארה"ק

גליון תכז ♦ שנה ח ♦ אבות ג

שב"ק כי תבא ♦ אלול ה'תש"פ

דברי אלוקים חיים
מרוך רבינו הגה"ק זיע"א

דברות קודש
מרוך רבינו עט"ר שליט"א

והיה כי תבא אל הארץ אשר ה' אלוך נותן לך נחלה וירשת וישבת ולקחת מראשית כל פרי האדמה וגו'.

הנה האור החיים הק' פירש הפסוקים הק' בדרך רמז ונביא כמה דברים ממנו, בראשונה דיקדק באומרו "והיה" שהוא לשון שמחה כנודע, שכן מובא במדרש רבה, ולכן פירש שבא הכתוב להעיר שאין לשמוח אלא בישיבת הארץ אשר ה' אלוך נותן לך נחלה, ועל דרך שכתוב אז ימלא שחוק פינו וגו' (תהילים קכו, ב) וגם שידע בליבו כי לא בכוחו ולא בעוצם גבורתו בא לרשת את הארץ אלא שהוא מתנת ה' אשר הוא נותן לך.

וגם בא לומר שיש להוריש הארץ מיושביה ויגרש אויבי ה' מארצו, ועוד שבא לא שיישבת הארץ שהיא מצוה בפני עצמה, כמו שמצינו כמה הפליגו רבותינו במצות ישיבת הארץ (כתובות דף ק"ג, בבא מציעא דף צ"א).

והוסיף האור החיים הק' לכתוב והצאתי בפרשה זו שרומזת גם כן ביאת ארץ העליונה, ואמר והיה כי תבא, שאין ראוי לאדם לשמוח אלא כשיבוא לארץ העליונה, כי שמחת עולם הזה אינה אלא הבל ורעות רוח וחזר ופירש על איזה ארץ מדובר, ואמר ה' אשר ה' אלוך נותן לך נחלה, כי לזו יקרא נחלת עולם, ודיקדק לומר בלשון "נותן לך" כי בערך מה ששואה עולם העליון, כל מה שיתן אדם בעדו לא יגיע לחלק מאלף אלפים משוויו, ולזה אמר הכתוב "אשר אני נותן לך" בתורה מתנה, ולצד שצריך האדם לטרוח בעוה"ז לקיים תורה ומצוות לזה אמר "וירשתה" וגם אמר "וישבת בה" על דרך אומרים של חז"ל צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם, ומה שאמר ולקחת מראשית כל פרי, פירוש שאדם לא יקח בידו להקביל פני ה' אלא מדברים שהם מובחרים שעשה בעולם הזה (ע"כ דברי האוה"ח הק')

והנה מה שכתב האור החיים הק' הנ"ל שאין לשמוח אלא בישיבת ארץ ישראל, נביא גם מדברי הספר הק' חרדים שכתב גם כן רמז זה שחז"ל אמרו כל מקום שנאמר והיה הוא לשון שמחה, ומביא גם את שיטת הרמב"ן שיישבת ארץ ישראל הוא אחד מתרי"ג מצוות שבתורה ובכל עת ורגע שהאדם הוא בארץ ישראל הוא מקיים המצוה הזו, וידוע שעיקר שכר המצוה הוא על השמחה הגדולה שבה הוא שמח וכדכתיב מתחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה" אם כן צריך היושב בארץ ישראל להיות שמח תדיר במצוה התדירה באהבתו אותה, אבל הוסיף לכתוב דלכך כתוב תיבת "והיה" אצל מצוות ישיבת ארץ ישראל לרמז לשמחת המצוה, אבל גם הוא סמוך בסמיכות לסוף פרשת כי תצא ששם כתוב הפרשה של עמלק לרמז לחרדת המצוה מהרצועה התלויה באויר ויסורין של ארץ ישראל שהם כמו מזבח כפרה שעל ידי הצרות שבארץ ישראל, מתנכים ומתמעטים העוונות והעם היושב בה הוא נשוא עון וכתוב וכיפר אדמתו עמו, זה דוקא בעונות קלים ששבים ומתחרטים עליהם, ובזה היסורין האלו ממרקים.

ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלהיך ולביתך אתה והלוי והגר אשר בקרבך (תבוא כו-יא)

יש לתמוה כי בדרך כלל כשיש לאדם כל טוב אין צורך לצוותו שישמח משום שממילא הוא שמח, ואם כן מדוע בהבאת פרותיו הנאים ציוותה התורה, ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלהיך? אלא, שלפעמים יש לו לאדם שפע וכל טוב ולא חסר לו מאומה, ועם כל זה איננו שמח בחלקו הן מצד מה שאמרנו במדרש (קהלת רבה ג, י) שאדם שיש לו מנה רוצה מאתים, והן מסיבות אחרות שגורמות לו לעצב, וממילא כל עושרו וטובו אינם משמחים את ליבו, ולשם כך ראתה התורה צורך להזהירנו "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה'" בכל הטוב שיש בידך תשמח, "והיית אך שמח" אתה וביתך לעבודתו יתברך (משכיל אל דל).

ולכן אומר בעל "תפארת שלמה" כי אמר הכתוב "אשר נתן לך ה'", כשתזכור שה' הוא שנתן לך את הכל אז בודאי שתהיה שמח.

ועוד יש לומר כי על כן הדגיש הכתוב "ושמחת בכל הטוב", כדי להוציא מלב הטועים שלהבלי עולם הזה קוראים טוב, אלא הטוב האמיתי הוא הקדוש ברוך הוא שהוא מקור הטוב, "אשר נתן לך ה'" היינו שכל הטובות ממנו הם מתנת חנם.

כמו כן אין טוב אלא התורה, כפי שפירש האור החיים הק' שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות וערבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה, ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף זהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם.

ולכן שלמה המלך החכם באדם, כשהיתה לו הזדמנות לבקש מה' יתברך כסף זהב או חכמה, אמר "ונתת לעבדך לב שומע" (מלכים א, ט) משום שהאושר האמיתי הוא מי שיש לו חכמה ומנצלה לתורה כך השכינה תהיה שרוי בו אז יתקיים הפסוק "לא ראיתי צדיק נעזב חרעו מבקש לחם.

ברוך פרי בטןך ופרי אדמתך ופרי בהמתך (כח, ד)

בפסוקים הבאים חוזר הקב"ה שנית על אותה ברכה ואומר (פסוק יא): "והותרך ה' לטובה פרי בטןך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך..." ואכן, בעם ישראל תמיד נחשב ריבוי הילדים כברכה וכמקור לשמחה, בשונה מן התפיסה המקובלת אצל שאר העמים, הרואים בכך טרחה ויגיעה, וכלל אינם רוצים בכך.

מספרים כי באחד הימים נסע הגה"ק רבי שאול בראך זצ"ל אבד"ק קאשוי לארץ ישראל לבקר את אמו הישישה. כשעמד בנמל והמתין לאניה, נגשה אליו נסיכה מבית המלכות האנגלי ואמרה לו: "אני מכבדת מאד את התנ"ך ואף עם התנ"ך יקר בעיני - אך דבר אחד מוזר בעיני ואינני מצליחה לקלוט אותו: מדוע יש לכם, היהודים, כל כך הרבה ילדים? אם את מכבדת את התנ"ך - השיב לה הרב תשובה נצחת - בודאי הנך יודעת אודות מה שנאמר בפרשת נח; האלקים צוה את נח להכניס לתבה מכל החיות שנים שנים, אך מן הבהמה הטהורה אמר להכניס שבעה שבעה... לפיכך אנו, הטהורים שבאומות, איננו מסתפקים בהולדת שנים שנים, אלא מבקשים לכל הפחות שבעה שבעה..."

(בקידושא רבה להולדת הבת)

אשר ציויתנו", דהיינו על זה שאיני סובר שקיימתי כאשר צריך לקיים וסובר אני שעשיתי כמו שצריך ועל זה גופו הוא מתודה ולכן נקרא "יודי מעשר".

ופירש בזה הרה"ק מסאטמאר זצ"ל בספר דברי יואל, אחרי שהביא את דברי קודשו של הרה"ק בעל הקדושת לוי מברדיטשוב זצ"ל שפירש מה שאומרים אנו בימים הנוראים בראש השנה הנוסח "כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם" שהפירוש הוא שהקב"ה זוכר כל מה שאדם שוכח, זה הוא בין במצות ובין בעבירות והכוונה הוא שאם אדם עושה מצוה ומחזיק את עצמו מזה לצדיק וגם הוא מתגאה מזה, אז השי"ת שוכח מזה ולהיפך אם אדם עושה עבירה חלילה חוזר מזה וידע שצריך לתקן מה שעשה והוא בבחינת "וחטאתי נגדי תמיד" אז השם יתברך כביכול שוכח מזה העבירה שעשה זה, משא"כ אם כשעשה מצוה שוכח מזה תיכף וחושב לעצמו שאין לו במה להתגאות מזה הרי יודע הוא שכמה שיעשה עוד לא יצא ידי חובתו, אז השם יתברך כן זוכר את המצות עכ"ל.

זה בדרך כלל מצוי ההבדל הזה בין יראי השם ובין אנשים פשוטים שיראי השם העושים מצוות הרבה הם שוכחים מזה מכיון שחושבים שלא עשו כמו שצריך משא"כ אם עשה עבירה הוא לא שוכח זאת לא חושב הוא שהעבירה הוא עבירה גדולה שעשה והוא מתחרט עליהם כל הזמן, אבל אנשים פשוטים אם כבר עשה איזה מצוה חושב שמגיע לו כבר כל העולם הבא וכל הגן עדן פתוח הוא לו, אבל את העבירות הוא שוכח וחושב שלא עשה כלום ויש לו על זה כמו שנקרא היום בשם התיישנות, כלומר שמכיון שכבר עבר הרבה זמן כבר נשכח העבירה אבל באמת הוא שאין שכחה לפני כסא כבודו וכמו שאומר הפסוק ולכן זה החילוק בין שניהם.

ונחזור לדברי הרה"ק הדברי יואל זצ"ל שאמר שע"פ דברי בעל הקדושת לוי זצ"ל נוכל לבאר מה שכתוב כאן בפרשה "לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי" דלכאורה קשה איזו וידוי הוא דהרי לא מחשיב את הרעות רק אומר דברים הטובים שעשה ואומר "עשיתי ככל אשר ציויתנו" וידוי הרי צריך לומר ולהתודות שעשה דברים לא טובים, רק הפשט הוא שהיודי הוא על אומרו "ולא שכחתי" שעשיתי רק דברים טובים אבל מכיון שלא שכחתי מזה, זה נקרא כמו חטא וע"ז הוא מתוודה כי כשעושים דברים טובים צריכים תיכף לשכוח מזה ולא להחזיק את עצמו צדיק וגדול בזה ע"כ.

והנה הוא אחד מיסודות החסידות של הבעש"ט ותלמידיו הק' ותלמידי תלמידיו עד היום הזה, הענין של מידת הענוה שאף שהם תלמידי חכמים וחסידים ויראי השם, מכל מקום בעיניהם הם כאילו הם לא עשו כלום זה המידה מביא לידי כל המידות טובות וכמ"ש חז"ל שהענוה גדולה מכולם, ומביא לכל הקדושה ולחסידות ולרוח הקודש, מכיון שהשכינה שורה עליהם, משא"כ בעלי הגאווה שאף שהם לומדים ועושין מצות מכל מקום אם מתגאים בעצמם זה פוגם כל הקדושה ולכן אצל החסידים היה זה מהיסודות החזקים שיש לעבוד על זה, שידע האדם שפלות עצמו ומכל מקום צריך האדם לפעמים להיות בבחינת ויגבה לבו בדרכי השם, שאם לא כן יכול ליפול לעצבות ולמרה שחורה שזה מקלקל ביותר שאין השכינה שורה עליהם, משום שאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה דהיינו שישמח ישראל בעושייו לשם שמים, והכלל בזה שידע אדם שכל הגדולה של האדם הכל מאת השם יתברך הוא שאף שיודע אדם מעלת עצמו בתורה ובמידות טובות מכל מקום יאמין שזה הכל מאת ה' יתברך ואל יאמר כוחי ועוצם ידי עשה את החיל הזה.

ולכן עלינו להתחזק בכל עניינינו ובפרט בהתקרב ימי הדין והימים הקדושים של ימי הסליחות שה' יקבל תפילתינו ותחנונינו ויעלו ויבואו לפני כסא כבודו ויתן לנו ה' שתכלה שנה וקללותיה ונזכה לשנה טובה תחל שנה טובה עלינו על כל ישראל, והעיקר שנזכה כבר לביאת המשיח שעל זה אנו מחכים בעיקר שתתגלה כבוד ה' ומלכותו בכל העולמות, בביאת גואל צדק ברחמים גדולים ובחסדים מגולים אמן כן יהיה רצון.

והוסיף לכתוב החרדים בזה"ל: אבל הבאים לארץ ישראל ואין שמים על לב כי הם בהיכל המלך ומורדים ופושעים ומרבים במשתאות של סעודת מריעות עליהם הכתוב אומר "ותבואו ותטמאו את ארצי וגו' וכתוב "כי תבואו לראות פני מי ביקש מכם רמוס חצרי", ואל יעלה על ליבם שאחרי מותם ישאר בארץ ישראל, אלא במותם יגרשום חוצה ככלבים וכו', וכל הרשעים בארץ ישראל נפשותם נשלכות לחוצה לארץ.

וכתב הרמב"ן דעיקר כל המצות שבתורה הם ליושבים בארץ הק' וארץ ישראל אינה מקיימת עוברי עבירה, ולכן כל אדם יחד בבואו אל ארץ ישראל להיות ירא שמים כפלי כפליים ממה שהיו בחוצה לארץ, וידע כי בבית המלך הוא יושב, וכתב עוד בזה שצריך כל איש ישראל לחבב את ארץ ישראל, ולבוא אליה מאפסי ארץ בתשוקה גדולה כבן אל חיק אמו, ומה טוב ומה נעים לשיר שיר ידידות אשר יסד ר' יהודה הלוי עליה, וכן אנו משוררים על ציון ר' יהודה בר אילעאי כל ערב ראש חודש בשמחה רבה ואנו מתחננים לק-ל לבל יגרשוני מאליה, וגם אלו אשר הם חוצה לה ראוי להם שיהיו נכספים ותאבים אליה, עכ"ל החרדים.

מסופר מהגאון ר' מאיר שפירא מלובלין זצ"ל כשבאו אליו אברכים להיפרד ממנו לפני נסיעתם לארץ ישראל פתח ודרש לפנייהם בפרשה זו על הפסוק "והיה כי תבא" והביא את דברי האור החיים הק' דאין שמחה כביאת הארץ והביא גם את דברי הזה"ק שבספר במדבר על הפסוק "עבדו את ה' בשמחה" וכתוב "עבדו את ה' ביראה", ולכאורה זה סתירה מינה וביה, או שמחה או יראה ופירש הזה"ק דבעידן דבני ישראל בגוי עממיא, אז העבודה היא ביראה, אבל בעת שהם שורין בארץ ישראל הקדושה, אז יש לעבוד את ה' בשמחה, וגם הביא שכתוב אצל יעקב שבצאתו מארץ ישראל, לא ניסך יין ורק יצק שמן בלבד, ורק בשובו לארץ ניסך גם בין דיין ישמח לבב אנוש, וגם בצאתו מן הארץ הק' שקעה החמה שלא בעונתה אבל בשובו לארץ זרחה לו השמש עכ"ד.

והנה מה שכתב האור החיים הק' הנ"ל על הפסוק והיה כי תבא שהוא לשון שמחה כי אין ראוי לאדם לשמוח אלא כשיבוא לארץ העליונה דהיינו לעולם הבא וכו' כי שמחת העולם הזה אינה אלא הבל וכו'.

והנה בספר סגולת משה מביא בשם הרה"ק ר' ישראל מרח"ן זצוק"ל שאמר דאע"פ שאור החיים הק' כתב דאין לשמוח לאדם בעולם הזה אלא כשיבוא לארץ העליונה כי שמחת העולם הזה אינה אלא הבל וכו', אני אומר להיפך שעיקר השמחה היא בהטבת הדרכים בעולם הזה וכו'.

ובספר נר ישראל מביא מהרה"ק מרח"ן זצ"ל שמפרש לשון "והיה" שהוא לשון שמחה, לומר שעל ידי מידת השמחה אפשר לזכות לביאת הארץ ולכל טוב ע"כ.

ובאמת הכל איתא במסכת אבות (פ"ד) שיפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה, ופירש (הר"ע הברטנורא) העולם הזה יפה הוא לצורך תשובה ומעשים טובים משא"כ בעולם הבא אין התשובה ומעשים טובים מהנים לאדם, שאין העולם הבא אלא לקבל שכר על מה שקיים בעולם הזה, כי העולם הזה הוא לעשות למעשה תורה ומצוות, אבל העולם הבא הוא לקבל הגמול והקורת רוח (עיי"ש עוד בתו"ט).

יודי וענוה הכנה לימי הדין

והנה נעמוד כאן בדבר שתמהו המפרשים במה שרגיל לקרות הקריאה של הבאת הביכורים בשם "מקרא ביכורים" ומה שאומרים כעת ביאור המעשרות בשם של "יודי מעשר" שכן איתא במשנה ביכורים (פ"ב) שהקריאה של הביכורים נקרא "יודי" ובספר ליקוטי תורה להרה"ק מזידיטשוב זצ"ל כתב שסימן לאדם כאשר מקיים מצות התורה ועבודה בתרה ותפילה לדעת אם הוא עושה אותם כראוי, אז הסימן הוא שהוא יודע בעצמו שעדיין לא עשה הכל כראוי, אבל אם הוא סובר בעצמו שעשה הכל כראוי, זה סימן הוא שלא עשה כראוי, והיודי כאן קאי על מה שאומר אח"כ "עשיתי ככל

כְּפִי הַיָּמִים

וענית ואמרת לפני ה' אלוֹקֶיךָ (כו,ה).

"וענית" מלשון הכנעה. כשאדם ניגש לעבודת ה' עליו להכניע את עצמו תחילה ולחשוב על שפלותו של בשר ודם. אחר-כך "ואמרת לפני ה' אלוֹקֶיךָ".

תפארת שלמה

ארמי אובד אבי (כו,ה).

לא נאמר "אבד" בלשון עבר, אלא "אובד" בלשון הווה. כי שנאת ישראל לא פסקה מאז ועד היום. הארמי ממשיך בשנאתו ובאיבתו בכל דור ודור.

דברי חיים

עשיתי ככל אשר צויתני (כו, יד) שְׁמַחְתִּי וְשִׂמְחַתִּי צוּ. (רש"י)

לכאורה האיך מרומז דבר זה בהכתוב שלפנינו. ונראה דאמרו חז"ל (ברכות ה.) דבכל מקום המוכר עצב והקונה שמח, אבל במתן תורה היה הקב"ה המוכר שמח וגם שימח את ישראל. זה שאומר, עשיתי ככל אשר צויתני, שעשיתי עכשיו כמו שעשית אתה הקב"ה בעת צויתני את המצוות במתן תורה, והיינו ששמחתי ושימחתי את האחרים בו, כשם שהקב"ה בנתינתו את התורה שמח ושימח את אחרים.

חתם סופר

והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלקיך לשמר לעשות את כל מצותיו וגו' (כח, א)

ודרוש חז"ל (ברכות מ, א) אם שמוע בישן תשמע בחדש. ומאמרם ז"ל אינו ציווי כי אם גם ברכה דהיינו כאשר אדם מישראל עוסק בתורה ועבודה ומשעבד את הגוף ואת הנשמה, ויושב והוגה בתורה כמה שעות רצופות, בהתלהבות ובחיות דקדושה, ומשעבד את הנח והמחשבה בשעת עבודה והתפילה, ומרגיש חיות וזיכרון שמדכך גופו, ונשפע עליו חיות דקדושה, הרי הוא דורש ומבקש עוד, שהרי מצוה גוררת מצוה.

חוקי חיים

ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשד"ה (כח, ג)

נראה לבאר דאיתא בגמרא דברכת כהנים אינה חלה על העם העובדין בשדות אלא אם היו אנוסים. אבל הברכות היורדות מן השמים מהקב"ה, חלין גם על עם שבשדות. זה שאמר הכתוב, ברוך אתה בעיר ברוך אתה בשד"ה, דכיון שאיירינן בברכות היורדות מן השמים, על כן קמ"ל רבותא שהן חלין גם על אלו שבשדות אף שבברכת כהנים מצינו שאינן חלין עליהן.

תפארת יהונתן

והיה אם לא תשמע בקול ה' אלוֹקֶיךָ וגו' (כח, טו)

איתא במגילה (דף ל"א) דלפיכך אנו קוראים את התוכחה בעת הזאת בסוף השנה, כדי שתכלה שנה וקלותיה. ונראה שהענין הוא ע"ד שכתוב "ונשלמה פרים שפתינו" שמתוך שאומרין פרשת הקרבנות בפה נחשב כאלו הקרבנות, וכן נמי מתוך שאנו קוראינן בפה פרשת התוכחה נחשב כאלו חלילה נתקיימו הדברים אצלנו בפועל, ואם ח"ו נגזר ענין לא טוב כבר יצאנו חובתינו בהקריאה, ויבוא עלינו רק ברכות טובות.

תפארת שלמה

תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה וטוב לבב וגו' (כח, מז)

הר"ת של אלו הדיבורים הוא עולה כמס' תורה, וגם עולה מעשר עה"כ, ורמזה תורתנו הק' שיהיה לך עצה להגיע לשמחה בעבודת ה' ע"י תורה, וגם ע"י מעשר, שמסוגל למדת הביטחון, וגם תיבת כל רומז למעשר הנקרא כל, וכיון שאדם זוכה לביטחון, אז נמתק ממנו כל מיני מרירות וצער, כי שורש כל הצרות מחמת העדר אמונה ובטחון ח"ו.

שלחן הטהור

ונשאתם במתי מעט וגו' (כח, סב).

ידוע מספה"ק דבפסוקי התוכחה נטמנים ברכות לישראל, ואפשר לומר שפסוק זה רומז ע"ד טוב "מעט" לצדיק (תהלים ל"ז ט"ז), שתהיו בבחי' צדיקים.

שארית מנחם

ובגויים ההם לא תרגיע ולא יהיה מנוח לכף רגלך (כח, סה).

כל יעודי התורה ברכות הם. גם זו ברכה. שלא תרגיש עצמך בטוב בקרב הגויים, ולא תהא לך מנוחה בשכנותם, רק בתוך אחיך בני ישראל.

אמרי חיים

עובדות חיים

ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם (כז, כו) בכנסיה הגדולה שהתכנסה בווינה בשנת תרפ"ג, התאספו יהודים רבים כדי לזכות לראות את גדולי הדור, בראשות החפץ חיים, ולהתברך מפיהם.

טען מרן החפץ חיים בענותותו שאינו רבי המחלק ברכות, וכשהמשיכו להפציר בו, נענה להם והחל לברכם. הדבר היה בפרשת כי-תבוא, וכאשר נעמד לפניו אדם בלתי מו כר שבא אליו עם בנו כדי להתברך, נענה החפץ חיים ואמר: "איני יודע מדוע אתה מבקש ממני ברכה, ממה נפשך, אם אתה שולח את בנך לישיבה, אינך זקוק לברכה שלי, שהרי כבר ברכו אותך כל אותם רבואות שעמדו בין הר-גרזים להר עיבל, ואמרו ברוך אשר יקים את-דברי התורה הזאת לעשות אותם, 'ואם שולח אתה את בנך לבית ספר של לימודי חול, איני יכול לברך אותך. 'נרעש האיש וילפת, שכן ניבא החפץ חיים על רצונו להוציא את בנו ממקום תורה, וינחם על מחשבתו.

יפתח ה' לך את אוצרו הטוב וגו' (כ"ח-י"ב).

כנס חסיד אצל הרה"ק רבי שלמה מרדומסק ז"ל, והתאונן על מצבו הקשה במסחרו. אין לי מזומנים להתחיל בעסק כלשהו, אמר במר ליבו. עשה מה שכולם עושים, השיב הרבי, לך ללוות ועסוק במסחר. אבל רוב הסוחרים מכירים את מצבי הכושל ואינם מוכנים להלוות לי, טען האיש. אם כך - הוסיף הרבי - הלא הדבר מפורש בהגדה: "ושאינו יודע לשאול", כאשר אין היכן לשאול, "את פתח לו". הקב"ה עצמו, כביכול, יפתח לך את אוצרו ויעזור לך. ואני מברכיך: "יפתח לך השם את אוצרו הטוב את השמים ויברך את כל מעשיך".

יכנה ה' בשגעון (כח, כח).

בעיר פלונית נשתגע איש אחד, וכל שגעונו היה לדבר אחד: נתקע במחשבתו ששר הצבא של העיר הוא אליהו הנביא, ושר העיר הוא מלך המשיח. מיום ליום תפסו רעיון זה יותר ויותר, והיה הולך ומדבר כל היום בזה. ראו בני ביתו שעסק ביש הוא, והחליטו לנסוע עמו להרה"ק ר' בונם מפשיסחא ז"ל. בבואם עמו אל הרבי סיפר האיש מיד לרבי, שבעירו ישנם אליהו הנביא ומלך המשיח. שאלו הרבי: מי הם? והשיב: הלא הם שר הצבא ושר העיר. שאלו הרבי: ומי אני? השיב האיש: כבודו הוא הרבי. ואם כן שאלו הרבי היתכן שאני, שרבי אני, איני יודע שבעירך נמצאים אליהו הנביא ומלך המשיח? אמר האיש: גם כבודו יודע היטב מזה, אלא שאינו רוצה לגלות הדבר הזה לשום איש. ובכן השיבו הרבי גם אתה יכול לדעת כן, ובכל זאת לא לגלות זאת לשום איש כמו שאני יודע ואיני מגלה. אתה מוזהר אפוא לבלי לגלות הדבר. ומאז לא דיבור עוד שום דיבור על כך עד שהבריא.

ליראה את ה' הנכבד והנורא (כ"ח-נ"ח).

עבודתו של הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא ז"ל ע"ה היתה באש יוקדת. הוא היה עומד להתפלל בלבת אש סוערת ופניו לזהטים וכל איבריו חלים זזעים, והיה מטיח את ראשו בקיר בעצמה כה רבה, עד שהיה נשמע כהלמות פטישים. כשהיה מבטא את התיבה "והנורא" בשמונה עשרה, היה רועד בכל גופו בפחד נורא. סיפר הרה"ק בעל הקדושת ציון מבאבוב ז"ל, כי פעם בא אל רבינו יהודי כפרי כדי להזכיר לפניו פרתו החולה. כשהגיע היהודי, עמד אז רבינו בחזרת הש"ץ, וכשאמר את תיבת "והנורא" עברה רעדה והתעוררות בין כל הנוכחים, וביניהם אותו כפרי שהתרגש עד לעמקי נשמתו, ושכח לגמרי מפרתו החולה ומכל הסובב אותו, ונשאר בשינאווא שבועיים תמימים, עד שהפך לאחד מבני החבורה.

זמרה על פסוקים ומאמרי חז"ל

נמצא לפי זה, דדוקא באופן שמנגן דרך ליצנות איכא איסורא, אבל באופן שהשירה היא בבית הכנסת או בסעודת מצוה שהזמרה היא לשם שמים ולא דרך שחוק, ליכא איסורא.

והאמת שמפורש כיסוד זה בספר חסידים (סימן קמז) (שציין עליו המג"א, ח"ל: זמירות היו לי חוקיך, דוד מניח כל זמירות ושירות שבעולם לעסוק בתורה, היה קורא את הטעמים בנעימותו ובטעמותיו ובזמירותיו, אבל אותם ההולכים ואומרים המקראות דרך לצים והם בפייהם כשיר של עגבים, עתידה תורה שתצעק עליהם ואומרת רבוש"ע בניך עשאוני ככנור, ע"כ. ומפורש בדבריו דרך בקורא דרך ליצנות איכא איסורא.

המורם מכל זה, דמותר לזמר פסוקים בשמחת חתן וכלה וכמפורש בדברי המאירי, היות שיש בו שבח ותהלה ואין בו צד פריצות, וכדחזינו בדברי הפוסקים, דמה שאסרו לזמר מזמורים, הוא רק כאשר הזמרה הוא דרך ליצנות. – וע"ע שו"ת מהרש"ג (ח"ב סימן קכה) (שדן, האם צריך להמנע מללכת לחתונות ששרים פסוקים.

ומדאירינן בענין שירה בשמחת חתן וכלה, אבוא העיר"ה על מה שיש נוהגים לזמר ברכה אחריתא "ברכת אשר ברא", או בברכת "שמח תשמח", אם נכון לעשות כן. – בספר שובע שמחות (עמ' פא (כתב, שראוי לבטל המנהג שמפסיקים הקהל את המברך בשירת התיבות אשר ברא וכו', דאם ימשיך לומר אז לא ישמעו הקהל, ואם יפסיק בשתיקה, הרי לכתחלה אין להפסיק באמצע ברכה בשתיקה, ע"כ. ובספר נטעי גבריא (הל' נשואין ח"ב פצ"ה הערה יח (הביא מנהג רבו הגה"צ מפאפא זצ"ל להמתין עד שגמרו המסובים הנגינה ואח"כ המשיך הברכה, וליכא חשש הפסק ע"י שתיקה כיון דהוי לצורך שמחת חו"כ והוא מעין המאורע, עכ"ד.

ויש לציין, דשאלה זו אמורה רק לענין לכתחילה, דבדיעבד ודאי לא היה הפסק, כיון דאינו הפסק ע"י אונס, דאם רוצה יכול להשתיק את הקהל ולהמשיך לברך. דדוקא הפסק ע"י אונס חשיב הפסק לדעת הרמ"א (סימן סה סעיף א עיי"ש).

ומשמיה דהגרש"א זצ"ל מובא בספר הליכות שלמה (תפלה, פ"ט דבר הלכה אות יג), דבשבע ברכות כשמאריכין בנגונים באמצע הברכה, כיון שהכוונה ליפות הברכה אין זה הפסק. אבל בין ברכה לברכה אין לנגן, ועובדא הוי בחופת אחד מצאצאיו שכבדו לרב אחד בברכה אחריתא, ולא שמע שקראוהו ונשתהו זמן ארוך מלהודיעו, ובתוך כך נטל את הכוס ובירך את הברכה בעצמו.

ולמותר להדגיש, דכל זה כשהניגון אכן לצורך שמחת חתן וכלה בלבד, אבל להפוך דבר זה להוללות וליצנות פשיטא שאסור. גם ישתדל המברך לברך בקול רם כך שישמעו את הברכה, ויש נוהגים שהקהל מנגנים ואחר כך אומר המברך, ויפה עושים.

שאלה : האם אסור לזמר פסוקים בשמחת חתן וכלה, דעל זה אמר דוד המלך זמירות היו לי חוקיך ועשאוני בני ככלי שיר.

והשיבנו הגאון רבי יקותיאל ליברמן כדלהלן: תחילה יש לציין שמזכר כבר בדברי הראשונים היתר לזמר פסוקים בשמחת חתן וכלה, חה לשון המאירי (גיטין ו: ד"ה כל): כל מיני זמר העשויין לשמחת הוללות ושלא לכיון בהם לשבח הבורא יתברך או לצד מצוה, אלא דרך קלות ראש ותענוג במיני מאכל ומשתה, אסור לשמעו ולהשתעשע בו, בין שנעשה הזמר בכלי בין שירה על פה וכו'. ומכל מקום כל שיש בו שבח ותהלה לשם כגון מיני פיוטים ומזמורים, מותר אף בבית חתנים ומשתאות, וכן הדין לשמח חתן וכלה, שכל שאין בו צד פריצות מותר, ואין לו לדיין באלו אלא מה שענינו רואות לפי מקומם ושעתם, עכ"ל.

ומקור הדברים הוא בגמרא (סנהדרין קא) תנו רבנן הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו זמר, והקורא פסוק בבית משתאות בלא זמנו, מביא רעה לעולם מפני שהתורה חוגרת שק ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפניו, רבונו של עולם עשאוני בניך ככנור שמנגנין בו לצים, אמר לה בתי בשעה שאוכלין ושותין במה יתעסקו, אמרה לפניו, רבונו של עולם אם בעלי מקרא הן יעסקו בתורה ובנביאים ובכתובים, אם בעלי משנה הן יעסקו במשנה בהלכות ובהגדות, ואם בעלי תלמוד הן יעסקו בהלכות פסח בפסח בהלכות עצרת בעצרת בהלכות חג בחג, העיד רבי שמעון בן אלעזר משום רבי שמעון בן חנניא, כל הקורא פסוק בזמנו מביא טובה לעולם, שנאמר (משלי טו) דובר בעתו מה טוב.

ובביאור דברי הגמרא כתב רש"י (ד"ה הקורא פסוק בבית המשתאות בלא זמנו) חה לשוננו: במיסב על יינו עושה שחיקותיו בדברי תורה וקורא פסוקים בקול רם לשחק בהם בני המשתה, אבל אם אומר בזמנו על המשתה כגון שהוא יום טוב ונוטל כוס בידו ואומר עליו דברי הגדה ופסוקים מענינו של יום מביא טובה לעולם. – גיטא אחרת ברש"י מוצאים אנו בעין יעקב, ח"ל: במיסב על יינו ועושה שחוק בדברי תורה וקורא פסוקים בקול רם לשחק בהם בבית המשתה ע"כ.

מתוך פירושו של רש"י עולה, דמה שאסרו לזמר היינו רק כאשר כוונתו לשחק, אבל כשמזמר פסוקים בדרך תפלה ונתינת שבח להקב"ה על חסדיו, הוי בגדר קורא פסוק בזמנו שמביא טובה לעולם.

ומבואר כן להדיא בליקוטי מהרי"ל שכתב: אמר שלא כדין הוא ששוררים במשתאות אודך כי עניתני וכה"ג כמה פיוטים לשמחת מריעות, כי אז התורה חוגרת שק ומתאוננת לפני הקב"ה לומר בני עשאוני כמין זמר, אך בבתי כנסיות לרגלים ולמועדים מצוה לשיר ולנגן שירות ותשבחות לכבוד המלך גדול ונורא יתברך. – ופשטות אין כוונתו דדוקא בבית הכנסת מצוה לשיר ולנגן, אלא בכל מקום שמתאספין וממריין לשם שמים ולא דרך שחוק, וכך מתבאר מדברי המג"א (סימן תקס סק"י) שהעתיק את דברי המהרי"ל ומסיים בזה הלשון: ונ"ל דלא שרי אלא אותם השירים שנתקנו על הסעודה כגון בשבת, אבל פיוטים אחרים אסור, ועיין בספר חסידים סימן קע"ו [קמ"ז] עכ"ל. ומשמע שהבין דבית הכנסת שנקט המהרי"ל לאו דוקא, דא"כ מה מסיים דרך השירים שנתקנו על הסעודה שרי.

גם מדברי הט"ז (סימן תקס סק"ה) משמע כיסוד זה, שכתב: ובהרבה סעודות נוהגים לשורר קדיש דהיינו יתגדל, חוה ודאי חטא גדול, דלא היתירו אלא זכרון חסדי ה', וכל שכן שיש עון גדול במה שלוקחים על הסעודה אדם ליצן אחד ועושה שחוק בפסוקים או בתיבות קדושים, אשרי אנוש לא יעשה זאת, ועל זה אמרו עשאוני בניך ככנור. – הרי דכל שמזמר לחסדי ה' שרי גם בסעודות.

כמהלך זה הביא השדה חמד (אסיפ"ד מערכת ז אות יב) מספר שמן המשחה שהוכיח מהראשונים, דמותר לנגן פסוקים דרך שבח והדייה להשי"ת, ורק דרך שחוק והיתול אסור, ודרך שבח גם המהרי"ל מודה דשרי, עיי"ש.

הדפסת הגליון והפצתו לזכר ולעילוי נשמת

רבינו הגה"ק יצחק צבי משה בן רבינו אביגדור מוזס זי"ע מקראלי

תפילות שב"ק וסליחות
בראשות מרן רבינו שליט"א
יתקיימו אי"ה

בשאטער של בית מדרשינו
רח' מילמן 2 רובע ו' אשדוד (מול הבנק)
עקב המצב נא לשמור על הנחיות הבריאות

מאות כבר נושעו! ומה איתך?
רוצים גם ישועה? יש לכם שמחה, אזכרה וכו'
תרמו! וקחו חלק בהפצת המעיינות של
מרכז "אמונת חיים" קראלי
כתובת לתרומות תגובות ולקבלת הגליון
רח' דב גור 20/23 אשדוד טל. 08-8659931
באימייל: 3118494@gmail.com